

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**ITINERARI[I] || ITALIAE || RERVMQ. ROMANARVM || LIBRI
TRES ||**

Schottus, Franciscus

Antverpiae, 1600

Tarricina

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70633)

de Marci Tullij oratoris infamis. Prospecta inde poëticis fabulis decantatam veneficæ Circes domum, olim insulam, nunc promontorium excelsum mari rupibus imminens continenti vadis ac paludibus iunctum, syluis ac fruticibus densum, vbi Solus pulcherrimam filiam Circen fecerunt hospites suos magicis, si non meretriciis, artibus in pecora, & beluas transformasse. Augusti etiam ætate, vt auctor est Strabo, Circes sellum atque ara Minerue. poculumque ostenditur, è quo bibisse dicunt Vlystem, cum eius socij mutarentur in bestias, vt Homericis carminibus proditum est. Secretarum virtutum multiplicibus plantis, & efficacissimis herbis montem abundare volunt, atque fabulis materiam esse datam. Nam Circen, vel $\chi\epsilon\gamma\kappa\upsilon\nu$ circumuolutionem solis interpretantur Physiologi: cuius calore & directioribus radiis plantæ animataque vegetantur & transformantur. Perges inde per vdos & spaciosos Pomptinos campos, quos regina viarum Appia recto tramite secat. Cuius miserandæ sparsim in aquis cernuntur reliquæ, cum Mausoleis, sepulchris, ædiculis, villis, atque prætorijs dirutis; quibus ab utroque latere quondam magnificentissimè fuit exulta.

Per Pomptinas paludes, reflecte ad Appiam; inde porrò rectà perge Tarrinam.

TARRICINA

Vetus fuit Romanorum colonia, & prius Volscorum: Anxur primùm appellabatur, vel ipsorum lingua, vt quidam volunt, vel Græca potius, vt plures opinantur, à Iouis Anxuri fano celeberrimo & antiquissimo: quod ibidem constituisse Spartanos tradunt, vt & Feronia dea in Pomptinis campis, apud Circeios & Rutilos: cum obduras Lycurgi leges excessissent patria,

patria, & post longos errores in his Italiae mari-
tumis oris sedem fixissent, vt Dionysius Hali-
carnassæus libro Antiquitatum secundo me-
morizæ prodidit. Meminit nominis & Virgi-
lius in octauo Aeneidos his verbis:

*Circeiumq; iugum, quæis Iupiter Anxurus oris
Præsides.*

Quem locum commentator Seruius sic ex-
plicat: *Circa tractum Campania colebatur puer
Iupiter, qui Anxurus dicebatur, quasi ἀνὸς ἄνευ ἄνευ,
id est, sine nouacula; quia barbam nunquam ra-
sisset. Et alio loco, Feroniam Iunonem virginem
ait existimatam fuisse: veluti Iouem Anxurum,
vel sine nouacula, & perinde non abrasum; quæ
coleretur Tarricina, qua etiam aliquando Anxur
dicta fuit. Et memini quidem me vidisse
marmoream aram Ioui puero dicatam ex voto, si-
cut ipsa testabatur inscriptio antiqua. Strabo
Trachynam alio nomine Græcis appellatam
fuisse scribit, quasi asperam, ἀσπερον: quod in
scabro, & saxoso monte posita sit. A qua voce
posterius hoc nomen Tarricina Romanis de-
fluxisse videtur, quemadmodum in correctis
inscriptionibus antiquissimis hoc nomen repe-
ritur scriptum. Ad quarum normam corrigend-
um illud vbiq; in auctoribus autumo: vt etiam
in T. Liuij libro quarto, vbi sic in plurali nu-
mero nomen hoc proferendum. *Anxur fuit, quæ
nunc Tarricine sunt, vrbs prona in paludes. Allusif-
se ad saxosum vrbis asperumque solum videtur
Horatius poëta, eundem Appis vie tractum pul-
chrè describens Sermonum libro secundo:
Ora manusq; tua lauimus Feronia lympha,
Miliarum pransi tria repsumus, atque subimus
Impositum saxis latè candentibus Anxur.**

Ad tertium igitur miliare à Feroniæ fano in-
ter Appiam & Circeium promontorium posita

Tarricina est : quam mari circumfusam olim fuisse, testatur Solinus : nunc oppidum est frequens, sed exiguum. Ager latere maritimo fecundus & amœnus admodum est, olim ditium Romanorum prætoriiis, villis, prædiis, ac hortis frequentibus excultissimus : quorum multæ sparsim visuntur adhuc reliquæ atque ruinæ, quemadmodum & celebris illius portus ab Antonino Pio sumptuosissimè resecti.

Per Appiam silice stratam Fundos perges. Quæ quidem ibi detinet peregrinum viatorem structura sua eximia, & consideratione reliquiarum antiquarum : atque inprimis, vbi in planum ac rectum scalpris ferreis ad littus in Tarricinensi promontorio excisa est è durissima caute. Stupet spectator admirandus resectæ viæ planum vnius saxi pavementum sub pedibus porrectum per passus plus minus viginti in longitudinem, ac trinis ferè passibus in latitudinem: munitum quidem (vt Appia tota fuit) ab utroq; latere limbis bipedali latitudine eminentioribus, qui viatori pediti semitam siccam præstabant. Quibus adiecti lapides eminentiores, veluti bases quædam, per decimū quemque pedem : è quæis in vehicula, vel equos scansio fieret commodior. Quis non miretur solidum ex eadem candenti rupe parietem explanatum in summam altitudinem, quam per pedum decades multas characteribus numerorum magnis singularum decempedarum distantia sculptis curiosa vetustas posteris demonstrare voluit? Quem non delectatione adficeret graphicotera characterum illa symmetria, proportioque, qui æquè magni à longè in altissimi parietis summitate, ac in imo intuentium oculis occurrunt? Quis non marmorum ornatissimis vestibis suis nuda nunc atque spoliata templa, mausolea, prætoriaque doleat: quæ trans-

cunti-

euntibus sparsim vtrunque in Appia, sicut & in aliis Italiae publicis viis per viros triumphales munitis, occurrunt? Sic visum maioribus maiestatem ac auctoritatem Imperij Romani per terrarum orbem propagare, summisque laboribus atque impensis efficere, vt eius magnitudinem & potentiam timeant exteri populi, quorum principes atque legati è transmarinis, transalpinisque prouinciis Romam saepius commeantes, vrbis atque Italiae maximum cultum atque splendorem attoniti non poterant non admirari. Delectant igitur atque morantur nunc etiam temporis aduenas quoscunque, nec non exercent ingenia magna, Romanorum operum ruinae immensae passim itinerantibus obuia, quamuis admodum deformatae.

F V N D I

Oppidum quidem paruum, sed situ incundum, ad Appiam in planitie positum, ex ruinis antiquae eiusdem nominis praefecturae surrexit, cuius adhuc cernuntur in vicinis paludibus vestigia propè lacum Fundanum. Ceterum Fundi nunc, vt Germani poetae cuiusdam versibus obiter dicam:

*Collibus hinc, atque inde lacu simul aquore
cinctum,*

*Cirria cui florent hortis, & litore myrsi,
Hesperidum decus, & benevolentia culta Diones.*

Nostro quidem saeculo hoc oppidum insigni est afflictum calamitate per archipiratam Caradinum Barbarossam Turcicae classis praefectum. Qui illud subita incursione cepit, ac civibus omnibus in seruitutem abductis, & aedibus sacris profanatis, totum diripuit.